

4. אחרית ענווה - שלום

מעשה אבות

שכבה צעירה

הרציונאל:

כתב רבי שלמה אבן גבירול בספרו "מבחר הפנינים" שער הכעס: "אחרית כל קטטה - חרטה, ואחרית כל ענווה - שלום". הענווה מרבה שלום. ומי כאהרן הכהן שהיה 'אוהב שלום ורודף שלום' מבטא במידותיו גם את מידת הענווה: כיצד עשה זאת אהרן? כשהתבשר משה על תפקידו, חשש מקנאתו של אהרן (על פי המדרש), ועל כך השיב לו הקב"ה: "...הלא אֶהְרֹן אֶחִיד הָלוֹי יִדְעָתִי כִּי דָבָר יְדַבֵּר הוּא וְגַם הִנֵּה הוּא יֵצֵא לְקִרְאָתְךָ וְרֵאָךְ וְשָׂמַח בְּלִבּוֹ" (שמות ד', י"ד). אהרן יצא ממצרים לקראת משה אל המדבר כשלבד מלא שמחה על כך שאחיו זכה בהנהגה.

ההליכה של אדם לקראת אדם אחר, לא רק במשמעות הגיאוגרפית אלא גם במשמעות הנפשית-רוחנית מסמלת ויתור על מעמדו ועל כבודו לטובת התקרבות לזולת. אם האדם הוא בעל ענווה ומסוגל להכניע את עצמו בפני הזולת - הרי שיש לו סיכוי להיפגש עם האדם האחר. פעמים תלמידיו מתמודדים עם מקרים שבהם אחד מחבריהם זוכה בתפקיד חשוב, ולאחרים לא נותר אלא לקנא. בשיעור זה ברצוננו להקנות לתלמידיו כלים להתמודדות נכונה עם מקרים כאלה באמצעות מידת הענווה.

המטרות:

- התלמידים יכירו כי לכל אדם שליחות משלו, ולכן אין לנהוג בקנאה או בזלזול באחרים.
- התלמידים ילמדו כי מי שנוהג בענווה כלפי שליחותיו וכלפי אחרים יש לו שכר הרבה.
- התלמידים יבינו כי גם אבותינו נהגו בענווה כלפי שליחותם וכלפי אחרים.
- התלמידים ישאפו ללכת בדרך אבותינו אהרן, משה ומנשה.

ההכנות הנדרשות:

- יש לצלם פעם אחת את כרטיסי "בסופה של גאווה" (נספח 1) ולהפריד בין שני הכרטיסים.
- יש לתאם מראש עם שלושה תלמידים כי בשלב מסוים בשיעור יצאו מהכיתה. אחד מהם יופיע בפני הכיתה כמשה, השני כאהרן והשלישי כמנשה (אפשר שיתחפשו לדמויות האלה).

מבנה השיעור:

- פתיחה: השלמת מילים על גאווה וענווה (מליאה)
- שלב א': בסופה של גאווה – נחש מי (מליאה)
- שלב ב': בסופה של ענווה – זה הסוד שלי (מליאה)

- הצעה להעשרה : שלב ג' : יצירה (עבודה יחידנית)

מהלך השיעור:

פתיחה: השלמת מילים על גאווה וענווה (מליאה)

- נכתוב על הלוח בפיזור: קנאה, אהבה, רעות, צרות עין, תחרות, חוסר התחשבות, מריבה, שלום, התחשבות, יראת ה'.
- נקריא את המילים שעל הלוח ונסביר כי אפשר למיין אותן לשתי קבוצות בעזרת השלמה של שני משפטים.
- נכתוב על הלוח את המשפט הבא: בסופה של הגאווה מגיעים ל: _____
- נבקש מאחד התלמידים לסמן את המילים המתאימות לסיום המשפט הזה.
- נכתוב על הלוח משפט נוסף: בסופה של הענווה מגיעים ל: _____
- נבקש מתלמיד אחר לסמן את המילים המתאימות לסיום המשפט הזה.
- נרחיב מעט על הגאווה שמביאה לקנאה ותחרות, ועל הענווה שמביאה לשלום ואהבה.
- נביא דוגמאות מהחיים ונשמע את התלמידים (אפשר לספר את המדרש על בחירת הר סיני).

שלב א': בסופה של גאווה – נחש מי (מליאה)

- נסביר כי כעת נצפה בשני אירועים מהמקרא ונחשוב למה הם מתאימים - לגאווה או לענווה.
- נזמין זוג תלמידים וניתן להם את כרטיס א' מנספח 1. עליהם להציג או להקריא את תוכן הכרטיס, ועל שאר התלמידים לזהות מי הן הדמויות.
- נעבור בצורה זהה גם על כרטיס ב' מנספח 1.
- נקיים דיון קצר על מה שראינו:
- 0 מה משותף לשני המקרים? (אחת הדמויות קיבלה תפקיד חשוב והדמות האחרת פגעה בה)
- 0 מדוע לדעתכם הדמות האחרת פגעה בה? (קנאה, תחרות, צרות עין, גאווה)
- נבקש מהתלמידים לחבר משפטים המתארים את עשיו בשעה שהבין שיעקב זכה בתפקיד חשוב או את אחי יוסף בשעה שהבינו שיוסף זכה בתפקיד.
- נכוון אותם להיעזר גם במילים הרשומות על הלוח, לדוגמה:
- 0 עשיו מקנא / מתחרה / מזלזל ביעקב.
- 0 עשיו גאוותן וחושב שהתפקיד מתאים לו.
- נכתוב את המשפטים על הלוח.

שלב ב: בסופה של ענווה – זה הסוד שלי (מליאה)

- נמחק את משפטי הגאווה מהלוח ונסמן לשלושת התלמידים שאיתם תיאמנו את המשחק "זה הסוד שלי" לצאת מהכיתה.
- נספר לתלמידים כי בדקות הקרובות נפגוש בשלוש דמויות חשובות שלא קינאו ולא זלזלו באחרים אלא להיפך - נהגו כלפיהם בענווה ובכבוד.
- על התלמידים לזהות: א. מי הן הדמויות? ב. מהו המקרה שבו נהגו בענווה?
- נסביר את כללי המשחק:
 - 0 יש לשאול שאלות שהתשובות עליהן הן כן או לא.
 - 0 הזמן המוקצב לשאלות הוא 4 דקות.
 - 0 מספר השאלות לא יעלה על 20.
 - 0 אפשר לנחש מי היא הדמות עד שלוש פעמים. לאחר שלושה ניחושים מפסיקים את המשחק.
- (למורה: אפשר לשנות את הכללים בהתאמה לכיתה)
- נחוד את החידות (רצוי לכתוב על הלוח), וכל פעם נכניס את אחד מהתלמידים שיצאו. נאפשר לתלמידים להתחיל במשחק.
 - חידה על מנשה:
 - הסב הזקן הניח את ידיו הרכות,
 - והאב ניסה את מקומן לשנות.
 - וכך משהו אחר בתפקיד זכה,
 - והשני קיבל זאת בענווה ולא מחה.
 - חידה על משה:
 - כאשר במדבר התבשר על המינוי,
 - טען שכלל אינו ראוי.
 - הוא אינו איש דברים ובכלל הוא יכול להעיד,
 - כי אחיו הוא המתאים לתפקיד.
 - חידה על אהרן:
 - עשרות שנים הוא ניבא וייחל,
 - שתבוא הגאולה ויבוא הגואל.
 - וכשהתבשר כי משהו אחר בתפקיד זכה,
 - לבו התמלא בהרבה שמחה.
- נשאל את התלמידים לאחר זיהוי הדמויות:
 - 0 מי קיבל את התפקיד החשוב? מהו התפקיד?
 - 0 מי הגיב בענווה? כיצד?

הדמות	מי זכה בתפקיד החשוב? מה התפקיד?	מי הגיב בענווה? כיצד?
משה	משה זכה בהנהגה	משה - חשב שאינו ראוי לתפקיד ושאהרן אחיו ראוי ממנו

אהרן - שמח שמחה רבה	משה זכה בהנהגה	אהרן
מנשה - הסכים ושתק	אפרים זכה להיות השבט הנבחר	מנשה

שלב ג': הצעה להעשרה: יצירה (עבודה יחידנית)

• נסביר כי מנשה ואפרים נבחרו להיות הסמל של ברכת ילדי ישראל לדורות. נשאלת השאלה מדוע לא מברכים "ישימך אלוקים כאברהם יצחק ויעקב" כמו שמברכים את הבנות "ישימך אלוקים כשרה רבקה רחל ולאה". מהו הדבר המיוחד שמצא יעקב דווקא במנשה ואפרים ולא מצא באחרים?

מתרצים בעלי המוסר שיעקב אבינו בחר לברך את עם ישראל דווקא בדמותם של מנשה ואפרים משום שהוא מוקדם מהתנהגותו האצילית ומשוללת הקנאה שהפגין מנשה אל מול אחיו אפרים. יעקב מתפעל מקשרי האחוה הבריאיים בין שני האחים הללו, שהרי מנשה הוא הבכור והיה ראוי להקדימו לכל דבר. למרות זאת, מנשה שולט ברגשותיו, מרסן את הקנאה ואת יצר התחרות ומפגין רגשי אחווה נדירים. מנשה לא מגיב בשעת המעשה וגם לא לאחריו.

יעקב יודע עד כמה קשה לבן בכור להרגיש בדרגה נחותה מאחיו הצעיר לנצח נצחים. הוא חווה זאת עם עשיו אחיו ועם יוסף בנו. יעקב יודע שמנשה יכול להגיב בחריפות על הפגיעה הנוראית בכבודו, אך בכל זאת מנשה עוצר בעצמו ולא מגיב - סימן שבין מנשה ואפרים אין קנאה, אין שנאה ואין תחרות. ההיפך הוא הנכון - יש כאן אהבה של אחים.

דבר זה מעורר את יעקב לצוות את בניו, בני ישראל, שיברכו את בניהם "ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה", שלא תהיה ביניהם לא שנאה ולא תחרות, אלא אהבה אחווה ורעות, שאין ברכה טובה ממנה.

- נחלק לכל תלמיד את ברכת הבנים (נספח 2).
- נקצה זמן להשלמת המילים החסרות. אפשר להיעזר במילים שעל הלוח.
- נכוון את התלמידים לצבוע את הדף ולהדביק על בריסטול.

פְּרָטִיס א' - תְּלֻמִּיד 2

הַתְּגֻבָּה שְׁלִי:
"וְאַהֲרָה אֶת אֲחִי"
(בראשית, כ"ז, מ"א)

פְּרָטִיס ב' - תְּלֻמִּיד 2

הַתְּגֻבָּה שְׁלִי:
"לָכֵן וְנִהְיֶה, וְנִשְׁלָכֶה בְּאַחַד הַפְּרוֹת"
(בראשית, ל"ז, כ')

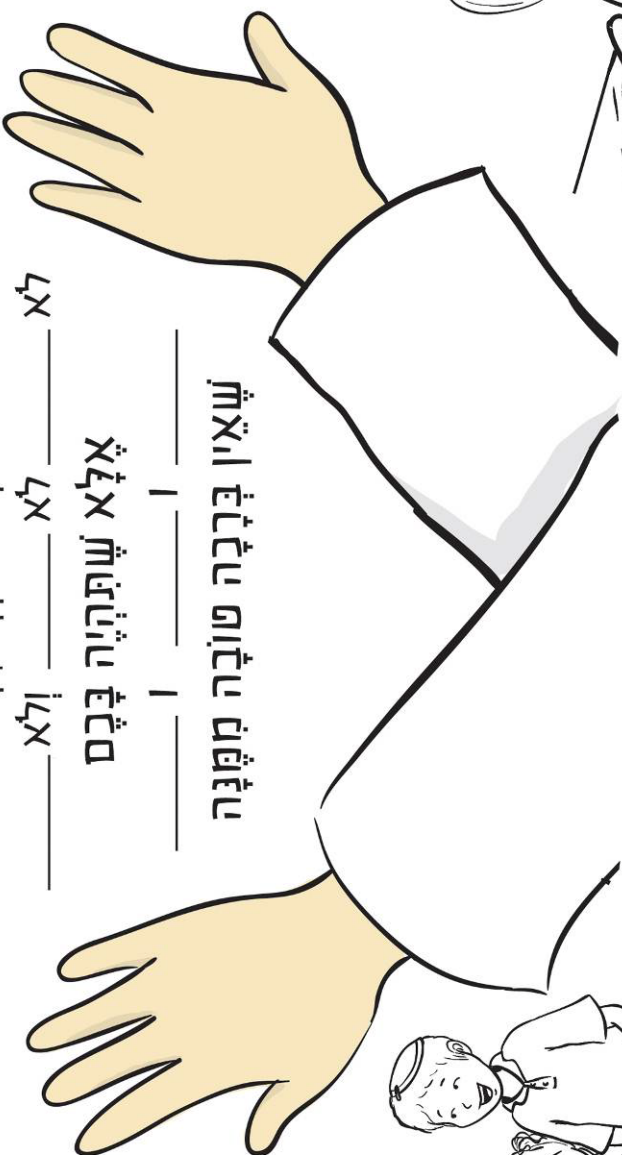
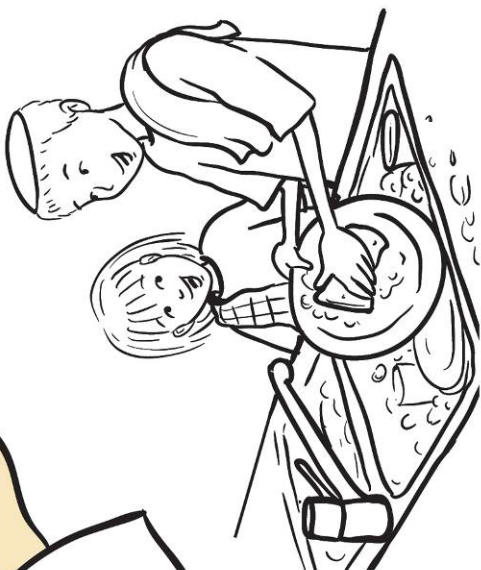

פְּרָטִיס א' - תְּלֻמִּיד 1

הַשְּׁלִיחוֹת שְׁלִי:
לְהִיט הַיָּדָשׁ שֶׁל אֲבִי- יִצְחָק

פְּרָטִיס ב' - תְּלֻמִּיד 1

הַשְּׁלִיחוֹת שְׁלִי:
לְהִיט הַיָּדָשׁ שֶׁל אֲבִי- יִצְחָק

שְׁמִינִי טָחוּט טָחוּט וְאִתִּי

שְׁכֵם טָחוּטִי מֵאֵל

מֵאֵל — מֵאֵל — מֵאֵל
שְׁכֵם טָחוּטִי מֵאֵל

מִלֵּוֹתֵיכֶם מִלֵּוֹתֵיכֶם מִלֵּוֹתֵיכֶם

